

תרומה

וואס וועט אויסטיילן די סדרה פון
אנדערע סדרות] —

עפ"ז האט מען לכאורה געדארפט
אונזער פרשה אַנרופן (ניט מיטן נאָמען
„תרומה“, נאָר מיטן וואָרט) „ויקחו“
וואָס שטייט פריער און נענטער צו
התחלת הסדרה.

פון דעם איז מובן אז דאָס וואָס מען
רופט די סדרה בשם „תרומה“ איז (ניט
בלויז צו מסמן זיין דערמיט די פרשה,
אויסטיילן איר פון אנדערע פרשות,
נאָר) ווייל ער גיט אַרויס דעם אינהאַלט
פון דער סדרה, איר ענין כללי וואָס
טיילט איר אויס פון אַלע אנדערע
סדרות.

דאָרף מען פאַרשטיין: לכד זאת וואָס
לכאורה איז אין וואָרט „תרומה“ ניט
אויסגעדריקט דער תוכן פון דער גאַנצער
סדרה (כדלקמן סעיף ב), איז נאָכ-
מער: דער ענין פון „תרומה“ איז ניט
קיין חידוש וואָס איז דוקא אין דער
סדרה, וואָרום עס זיינען פאַראַן כמה
מיני „תרומה“, ובלשון חז"ל „עשר

(6) עדין נקרא ברמב"ם בסדר תפלות שלו
(„ויקחו לך“). ובראב"ע ריש פרשתנו: בפרשת ויקחו
לי תרומה. אבל במנהג ישראל בכריכ מקומות
(ברונס), בכל החומשים שראיתי וכו' נקרא —
תרומה. וראה עדין בכמה סדרות, דנקראות ברמב"ם
וראשונים כאופן א' (ובכ' תיבות) וכמנהג ישראל
(בדורות אחרונים?) בשם אחר (ובתיבה אחת).
ולדוגמא: „ואתה תצוה“, „תצוה“ (הובא ונת' בלקוש
חט"ו ע' 342, ושי"ג): „פקודי“, „אלה פקודי“ (ראה
לקמן ע' 250 הערה 3): „זאת תהי“ „מצורע“ (ראה
לקוש חט"ו ע' 100, 103 האילן): „ויקח קרח“, „קרח“
(לקוש חט"ו ע' 191, ושי"ג): „ראשי המטות“,
„מטות“, „אלה מסעי“, „מסעי“ (לקוש חט"ו ע' 382,
ושי"ג). ועוד.

(7) ברייתא דמלאכת המשכן בתחלתה. יליש
כאן ערה"פ. וראה פ"י הרא"ה בן הרמב"ם ריש פרשתנו.

א. שוין גערעדט פיל מאָלי בנוגע די
שמות הסדרות: כאָטש אַז בפשטות איז
דער נאָמען פון יעדער סדרה ע"ש
התחלתה, וויבאַלד אָבער אַז עס איז אַ
מנהג ישראל זיי אַזוי רופן, וואָס מנהג
ישראל תורה היא און אין תורה זיינען
אַלע ענינים בתכלית הדיוק, איז מובן אַז
דער נאָמען פון יעדער סדרה דריקט
אויס דעם תוכן מיוחד פון דער סדרה:

וכמובן אויך פון תורת הבעש"ט
בנוגע עניני העולם בכלל, אַז „שמו אשר
יקראו לו בלה"ק" איז דער חיות פון
דער זאך (ובמילא איז מרמז אויף איר
תוכן).

און דער ענין, אַז דער שם הפרשה איז
ניט סתם לסימנא בעלמא, איז מוכח אויך
פון דעם שם פון אונזער פרשה —
תרומה: אויב מ'זאָל אָננעמען אַז דער
נאָמען פון יעדער סדרה איז בלויז ע"ש
התחלתה [נאָר היות דער נאָמען דאָרף
אונטערשיידן איין סדרה פון דער צוויי-
טער, קען מען דערפאַר ע"פ רוב ניט
נוצן אַלס שם דעם ערשטן וואָרט (אדער
ווערטער) ממש פון דער סדרה (ווייל זיי
זיינען די זעלבע בכמה סדרות, לדוגמא:
אלה תולדות, ויאמר ה' וכיו"ב), און מען
מוז דעריבער אויסקלייבן אַ וואָרט וואָס
שטייט בסמיכות צו התחלת הפרשה,

(1) ראה לקוש ח"ה ע' 57 ואילך.

(2) ראה ירושלמי פסחים פ"ד הא.

(3) להעיר ממדרש תדשא פ"ב: בכל הספרים
הקדושים יש בהן חכמה ובינה ודיעה למה נכתבו
ונקרא שמם כן למה נקרא שמו בראשית כו.

(4) ראה שער היחוד והאמונה פ"א.

(5) עוד הוכחה לזה — מפ' נח ותולדות, כמשנ"ת
במ"א (ראה לקוש ח"ה ע' 354 ואילך. ועוד).

קענען מקיים זיין דעם ציווי „ועשו לי מקדש“: האט דאך פריער געדארפט שטיין „וידבר גו' ועשו לי מקדש גו'“, און ערשט נאך דעם די ציווים ווי דאס זאל דורכגעפירט ווערן בפועל: „ויקחו לי תרומה גו'“ — נדבת המשכן, און (לאחז) ווי צו בויען דעם משכן¹².

פון דעם וואס דער פסוק איז מקדים דעם ציווי „ויקחו לי תרומה“ פארן פסוק „ועשו לי מקדש“, איז משמע להיפך, אז (דער ווארט) „תרומה“ ברענגט ארויס דעם תוכן ענין המשכן מער ווי דער פסוק „ועשו לי מקדש“!

ויתירה מזו: דער ענין המשכן איז לכ-אורה דער היפך פון ענין ה„תרומה“: ענינו של משכן איז כשמו — (ע"ש) „ושכנתי“ בתוכם¹³, ד.ה. (ניט די עשיית המשכן, „ועשו לי מקדש“, נאר) די השראת השכינה אין משכן, און כל זמן ס'איז נאך דארט ניטא קיין שכנתי פון דער שכינה (כאטש מ'האט שוין פארענדיקט דעם גאנצן בנין) הייסט עס נאך ניט משכן (לאמיתתו)¹⁴.

און השראת השכינה שבמשכן קען זיך אויפטאן נאר דורך רצונו וכחו ית' הכל יכול, וכמאמר שלמה¹⁵: „הנה השמים ושמי השמים לא יכלכלוך אף כי הבית

תרומות הן“, און בפרשתנו רעדט זיך נאך וועגן איין מין תרומה — די תרומה פאר מלאכת המשכן (און אפילו לויט דרשת חז"ל, איז (נאר) „ג' תרומות אמורות כאן“); ובפרט אז „תרומה“ סתם, איז די תרומה וואס מ'גייט צום כהן — היינט ווי זאגט מען אז דער נאמען „תרומה“ האט אין זיך דעם תוכן מיוחד פון דער (גאנצער) סדרה, בשעת אז דער ענין התרומה — תרומה סתם — רעדט זיך אין אנדערע סדרות פון תורה (און מיט מער אריכות¹⁶ ווי וועגן תרומת המשכן דא)?

ב. ועוד: דער תוכן מיוחד פון אונזער סדרה איז בפשטות — דער ציווי אויף מלאכת עשיית ובנין המשכן. ולכ-אורה ווערט אט דער ענין בכלל ניט ארויסגעבראכט אין ווארט „תרומה“, וואס ווייזט נאר אויף דער הפרשה ונדבה פון אידן לצורך המשכן, אבער ניט אויף דער עשיית המשכן — „ועשו לי מקדש“; היינט ווי קען מען זאגן אז דער תוכן הסדרה — עשיית המשכן — ווערט ארויסגעבראכט אין (דעם ווארט) „תרומה“?

די שאלה אין דעם איז נאך שטארקער: לכאורה וואלט מער מתאים גע-ווען, אז די סדרה זאל זיך אנהויבן מיטן פסוק „ועשו לי מקדש גו'“, וואס דאס איז די נקודה יסוד והקדמה פון אלע ציווים אין דער סדרה, כולל אויך דעם ציווי „ויקחו לי תרומה“ (וואס איז צוליב

(12) ועיד מ"ש הרמב"ן ריש פרשתנו (וראה פי בעקב יוד, ה) הטעם ש.הקדים הארון והכפורת, אף שקדם במעשה הוא עשיית המשכן את אהלו ואת מכסהו, כי הוא מוקדם במעלה ד.עיקר החפץ במשכן הוא מקום מנוחת השכינה שהוא הארון.

(13) ראה ראב"ע כאן כה, ח.

(14) ראה פרשי שמיני ט, כג. וראה אזה"ח פרשתנו כה, ח סדיה ונראה שזהו הפי' (והחילוק): ועשו לי (והיכף נעשה) מקדש, וכאשר שרתה בו שכינה — הי' משכן. וראה כלי יקר (כ, א) ד"ה ואת המשכן תעשה.

(15) מלכים א ח, כז.

(8) ירושלמי שקלים פ"א ה"א. פרשי ר"פ. אמרו רבותינר.

(9) בברייתא דמלאכת המשכן שם: תרומה גדולה. אבל ביליש כאן: מתחיל תרומה (סתם), תרומת מעשר. וכ"ה להלן בברייתא שם כשמתחיל לפרט: תרומה תרומת מעשר כו' לכהנים.

(10) ראה בסיפ קרח.

(11) כה, ח.

הזה"ה¹⁶ (וואס דאס איז א תמי' קיימת, און שכינתו ית' הבלתי מוגבלת, וואס השמים ושמי השמים — כולל עולמות עליונים — לא יכלכלוך, ווערט נמשך און איז שורה ושוכן „בבית הזה“), וואס אין דעם איז מודגש, און דאס קען אויפ־געטאן ווערן בלויז מצד כחו ית' הבלתי מוגבל¹⁷, און ניט מצד כחו ופעולתו פון דעם אדם למטה —

משא"כ דער פירוש ותוכן פון ווארט „תרומה“, וואס איז, אדרבה, מדגיש (ניט די השראת והמשכת אלקות במקדש וואס קומט מצד למעלה, נאך דאס וואס דער מענטש טוט אין דעם; און נאך מער: אין ווארט „תרומה“ (ניט „מקדש“) איז אפילו ניט מרומז ווי די נדבת המשכן „קומט אן“ און ווערט דעם אויבערשטנס, נאך בלויז די הפרשת האדם¹⁸?

ג. וועט מען דאס פארשטיין בהקדים א שאלה כללית אין דעם ענין: צוליב וואס דערציילט די תורה באריכות הכי גדולה וועגן תרומת המשכן עשיית קרשי המשכן היריעות וכו' — ועד שאלת חז"ל¹⁹ „מאי דהוה הוה!“ תורה אליין זאגט און דער משכן איז אן ארעי

כמש"ש²⁰ „ואהי מתהלך באהל ובמשכן“, ס'איז נאך א ציווי „לפי שעה“²¹ כמו שנאמר²² כי לא באתם עד עתה וגו', דער ציווי לדורות איז דער בנין המקדש בירושלים²³, דער בית עולמים — היינט וואס זיינען די פרטים פון משכן נוגע צו אידן לדורות בכל הזמנים ובכל המ-קומות²⁴, אויך נאכדעם ווי דער משכן איז נגנז²⁵ געווארן און במקומו איז גע-בויט געווארן דער בית המקדש?

בשלמא דער סיפור (און דינים) וועגן דעם בנין פון די בתי מקדשות, כאטש און אויך זיי זיינען חרוב געווארן, איז אן ענין וואס אידן דארפן וויסן בשייכות צום מקדש דלעתיד, ווייל דאס רוב ועיקר הבנין דלעתיד איז מיסד אויפן סדר הבנין פון בית ראשון ושני²⁶; וואס איז אבער איצט נוגע צו וויסן די אלע פרטים פון תרומת ועשיית המשכן²⁷?

נאך מער: בנוגע דעם בית המקדש איז די קריאה ולימוד פון די פרטי בנין הבית ניט נאך א הכנה והכשרה צום בנין דלעתיד, ווייל „כשיבנה ב"ב יש לשמור

(20) שמואל ב ז, ו. ועי' פרש"י שם. וראה זח"ב רמא, א. ובכ"מ.

(21) לשון הרמב"ם ריש הל' בית הבחירה.

(22) ראה יב, ט.

(23) ראה רמב"ם שם ה"ג.

(24) בפרש"י (כה, ט): וכן תעשו לדורות אם יאבד

אחד מן הכלים או כשתעשו לי כלי בית עולמים כגון שולחנות ומנורות וכיורות ומכונות שעשה שלמה כתבנית אלו תעשו אותם. אבל זהו רק בנוגע לכלי המשכן, אבל לא בנוגע למשכן עצמו. ולהעיר מרמב"ן שם: ולא ידעתי שיהי' זה אמת שיתחייב שלמה לעשות כלי בית עולמים כתבנית אלו. וראה רא"ם גויא ט"ז לפרש"י. ובארוכה אוה"ח שם.

(25) סוטה ט, א.

(26) ראה רמב"ם בהקדמתו לפיה"מ בנוגע למס' מדות. ובפתיחה למס' מדות מתו"ט.

(27) וראה בארוכה אוה"ח שם.

(16) ועד"ז אמר משה לגבי המשכן — ראה פסיקתא דרי"ב פ"ב. סוף פ"ו. פס"ד ספ"ז. תנחומא תשא יו"ד (ועוד).

(17) וראה אוה"ח ויצא קעח, ב ואילך. ביאור"ז (להצ"צ) ויצא ע' קד ואילך. ספר המאמרים פ"ח ס"ע קפג ואילך. ד"ה רב ברכי' (פ"ג) וד"ה האומנם תרמ"ג.

(18) כפרש"י עה"פ ד"ה תרומה, הפרשה" (וכן הוא בת"א ותיב"ע כאן). וההמשך בפרש"י: „יפרישו לי ממנו נדבה“, היינו בפי' הכתוב „ויקחו לי תרומה, וכהמשך (וסידם) לפירושו „ויקחו לי תרומה — לי לשמי“. וראה בארוכה לקו"ש חט"ז ע' 284 ואילך.

(19) יומא ה, ב. ועוד.

ולעשות התבנית ההוא כו"מ²⁸, נאך נאכ-
מער: דורך קריאה ולימוד פון צורת
הבית איז — ווי דער אויבערשטער האט
געזאגט — „אני מעלה עליהם כאילו הם
עוסקים בבנין הבית“²⁹ (און כביאור
חז"ל³⁰ דורך דעם באווארנט מען אז עס
זאל ניט זיין „בנין ביתי בטל“³¹) —

במה דברים אמורים ווען די קריאה
וילמוד איז אין די ענינים פון בנין בית
המקדש, וואס זיין בנין איז א מצוה
לדורות (ס'איז נאך וואס בפועל קען מען
איצט אים ניט בויען)³²; משא"כ דער
משכן איז דאך געווען א ציווי נאך
לדור.

ד. לכאורה וואלט מען געקענט
ענטפערן, ווי מ'האט שוין גערעדט
אמאל בארוכה³³, אז דער ציווי „ועשו לי
מקדש ושכנתי בתוכם“, כאטש עס
שטייט בנוגע בנין המשכן, איז דאס
אבער א ציווי לדורות אויף בויען א „בית
לה'“³⁴ — א ציווי אויף אלע בתי
מקדשות כולל דעם מקדש דלעתיד
(ד.ה. אז דער ציווי אויף אלע בתי
מקדשות לערנט מען אפ פון דעם ציווי
אויף בנין המשכן).

זאת ועוד: הגם אז דער ציור און
פרטים פון מדת ארכו ורחבו פון
ביהמ"ק זיינען געווען אנדערש ווי אין
משכן, זיינען אבער די ענינים העיקריים
שבו געווען בדוגמת המשכן (כמבואר

ברמב"ם³⁵): אזוי אויך פון דעם ציווי
אויף תרומת ונדבת המשכן, לערנט מען
ארויס לגבי ביהמ"ק, אז „הכל חייבין
לבנות ולסעד בעצמן ובממונם אנשים
ונשים“³⁶.

וואס לפי איז מובן, אז אויך די
קריאה ולימוד פון מלאכת המשכן איז
נוגע און העלפט אז דער בנין ביהמ"ק
זאל זיין כדבעי.

ויתירה מזו יש לומר (עכ"פ בפנימיות
הענינים): דאס וואס בפועל איז געווען
באופן זה, אז פריער האט מען געבויט א
משכן „לפי שעה“ (אין זמן פון „עדיין לא
באתם עד עתה וגו'“) און ערשט דער-
נאך³⁷ א „בית לדורי הדורות“³⁸, איז עס
דערפאר וואס אזוי איז דער סדר און
אופן קיום המצוה (מן הקל אל הכבד):
פריער משכן (אוהל, ארעי) ולא באופן
דנחלה במקום, און ערשט דערנאך האט
געקענט זיין (בית, קביעות, נצחיות) דער
בית עולמים בירושלים³⁹.

און דערפון איז אויך פארשטאנדיק
בנוגע דעם לימוד וקריאה אין „צורת
הבית“: כדי עס זאל זיך אויפטאן
בשלימות דער „כאלו הם עוסקין בבנין
הבית“ (פון בית המקדש), איז ניט גענוג
די קריאה ולימוד אין תורת הבית, נאך
פריער זאל זיין די קריאה ולימוד פון
צורת המשכן — אויך פון די פרטים

(34) שם פ"א ה"ה. וראה שם פ"ז ה"א. פ"ז ה"א.
ועוד. וראה לקי"ש שם ע' 305 (סו"ד). ושי"נ.

(35) רמב"ם שם פ"א ה"ב.

(36) להעיר מוח"ב שם ואהיה שם — הטעם בזה
שלאחרי המשכן הוצרך להיות משכן שילה לפני
בנין ביהמ"ק בירושלים.

(37) רמב"ם שם ה"ג.

(38) להעיר ממשנת (לקי"ש ח"ז ע' 21 הערה
69), שהסדר דמשכן ביהמ"ק (דשלמה) וביהמ"ק
דלעתיד הוא — אור, כלי, דירה לעצמותו. ע"ש.

(28) ל' הרמב"ם בפיה"מ שם.

(29) תנחומא צו יד. ובכ"מ.

(30) ראה בארוכה לקי"ש ח"ח ע' 411 ואילך.
ושי"נ.

(31) ראה אוה"ח שם, ח. ובארוכה — לקי"ש שם.

(32) בביתאור הרמב"ם ריש ה"ל בית הבחירה —
ראה לקי"ש חט"ז ע' 302 ואילך. ושי"נ.

(33) ל' הרמב"ם שם.

ה. והביאור בזה:

בנוגע דעם זמן פון השראת השכינה למטה געפינט מען אין מדרשים צוויי דעות. לויט איין מאמר חז"ל האט זיך דאס אויפגעטאן כמ"ת, וואס דעמאלט „בטל“ גזירה ראשונה ואמר התחתונים יעלו לעליונים והעליונים ירדו לתחתונים ואני המתחיל שנאמר וירד ה' על ה"ס", וכתב"י ואל משה אמר עלה אל ה': און אין אן אנדער ארט זאגן חז"ל: „אימתי שרתה השכינה בארץ ביום שהוקם המשכן“.

ומובן אז מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי: די השראת השכינה כמ"ת איז געווען ווייל „אני המתחיל וירד ה' על ה"ס“, און וויבאלד דאס איז געווען מצד למעלה, איז דעריבער, כאטש אז בשעת מעשה ווען ירד ה' על ההר, איז „כל הנוגע בהר מות יומת“⁴⁰, ס'איז דא

נחרב כביהמ"ק) ורק גגנו (סוטה שם), ויתירה מזו ארזל (יומא עב, סע"א. סוכה מה, ב) עה"ס (פרשתנו כו, טו) עצי שטים עומדים — שעומדים לעולם ולעולמי עולמים, „שישובר“ — ראה פרשי יומא וסוכה שם. וראה בחי פרשתנו שם. וראה תנא דבי אליהו רבה ספכיה (כג): ומפני מה נטמן המשכן עד היום הזה מפני שעשאוהו הכשרים בנדבת לבם וקשה לפני הקביה להפסיד כל מה שעשו הכשרים בנדבת לבם ולעתידי יבא הקביה וישרה בתוכו כמדה הראשונה שנאמר כו' באתי לגני גר'. וראה לקריש חט"ו ע' 305. ע' 465 ואילך.

(44) שמיר פייב, ג. תנחומא וארא טו.

(45) יתרו יט, כ.

(46) ולפי פי' המת"כ כיה הכוונה בב"ר פייט, ו.

(47) משפטים כד, א.

(48) במדבר פייג, ג. פייב, ו. ובכ"מ.

(49) ובלקריט צו י, ד: ומעשה המשכן הוא תיקון

לזה להיות דירה כתחתונים כו' וכמ"ש ברבות כראשית פייט כו'. וראה רד"ה באתי לגני השנית.

(50) יתרו שם, יב.

(*) וראה תבא"ד פייח: אשריהן הצדיקים שאין שונא שולט להם ובמעשי ידיהם שכן מצינו במשכן כו' אבל במשכן שעשה שלמה שלט בו שונא כו'.

וואס זיינען נישט אין מקדש; און ערשט דערנאך קען זיך אויפטאן (דורך קריאה בצורת הבית) דער „אני מעלה עליהם כאלו הם עוסקין בבנין הבית“.

דאס איז אבער נישט מספיק, ווארום וויבאלד אז התורה היא נצחית⁴¹, איז כשם ווי בפועל איז געווען אזא זמן ומצב וואס דער משכן איז געשטאנען בפ"ע, און מיטן בנין המשכן האט מען מקיים געווען די מצוה פון „ועשו לי מקדש“, דאָרף מען זאגן, אז אויך דער ענין איז א נצחית⁴² — אז ס'איז דא די הוראה ומעמד ומצב ברוחניות פון דעם ענין וקיום בנין המשכן⁴³, ווי דאס איז בפ"ע⁴⁴.

(39) וי"ל שזה גופא מרומז (עכ"פ) כרמב"ם — בזה שהאריך להביא שם „וכבר נתפרש בתורה משכן שעשה משה רבינו והי' לפי שעה שנאמר כו' כיון שנכנסו לארץ העמידו המשכן בגלגל כו'“ — הסדר בהקמת המשכן גלגל שילה. וכן נוב וגבעון עד לגבנה המקדש בירושלים, שבזה מבואר לא רק הסדר שהי' בקיום המצוה „ועשו לי מקדש“ (דמאי דהרי הוי) כ"א סדר הלימוד דהל' ביהמ"ק, שקיום מצות בנין ביהמ"ק ע"י שעוסקים בצורת הבית (כנ"ל במדרשים, וכמו שמדגיש הרמב"ם בריש ההלכות בהכתוב (תהלים קכב, ו) שהביא „שאלו שלום ירושלים גוי“ — ראה בארוכה לקריש ח"ח שם ע' 415-6) הוא כשלומדים ההלכות על סדר הרמב"ם — כולל ומתחיל ע"ד המשכן שעשה משה, גלגל שילה וכו'.

(40) תניא רפ"ז.

(41) ובדוגמת מ"ש הצפ"נ (מפעצ"פ פ"ה ס"ב, וט"ז) לענין שבועת משה, שהתפסים בו חל הגדר, אף שהתיר שבועתו, ד.כיון שהשבועה כתובה בתורה הוה דבר הנמשך וכאילו השבועה ישנה תמיד, „דכל שכתוב בתורה הדבר הוי נצחי ולא רק מה שהי'“.

(42) ולהעיר מהפ"י בהגש"פ: אלו הכניסנו לארץ ישראל ולא בנה לנו את בית הבחירה דינו, שהרי יש להם משכן ובבנין ביהמ"ק נתוספו עשרה נסים (רשב"ם, כל בו, אבודרהם ועוד).

(43) ובפרט שגם כפשוטו המשכן הוא נצחי (ולא

חפצא (גשם) פון משכן⁵¹, ס'איז גע-
וואָרן אַ קדושה אין דעם משכן וחלקיו.
בסגנון תורת החסידות ובלשון
המדרש הנ"ל: די השראת השכינה
בשעת מ"ת איז געווען מצד למעלה⁵² —
„ואני המתחיל שנאמר וירד ה' על הים“;
און וויבאלד אַז דער מכוון פון „עליונים
ירדו לתחתונים“ איז, אַז „תחתונים יעלו
לעליונים“ (וועלט זאל ווערן אַ דירה לו
ית'), און למעלה איז דאָך „אין כח חסר
פועל“⁵³ — זיינען די „תחתונים“ גע-
וואָרן אַ דירה לו ית'⁵⁴ (וואָס דערפאַר
געפינט מען אַז דער קול פון די עשה"ד
איז געקומען פון אַלע ד' רוחות העולם
און שמים וארץ⁵⁵, דהיינו, אַז וועלט האָט
„אַרויסגעשריען“ דעם ענין פון „אנכי ה'
אלקיד“).

די שלימות הכוונה איז אַבער, אַז די
„תחתונים“ זאלן ווערן אַ דירה צום
אויבערשטן ניט נאָר דורך דעם „פועל“
וואָס ווערט מצד כחו ית' (וואָס איז ניט
חסר פועל), און עס איז נאָך אַבער ניטאָ
דער „קב שלו“⁵⁶ עשיית התחתון, נאָר

קדושה אין דעם גשמי פון הר סיני, איז
אַבער „במשוך היובל“ — דער „סימן סילוק
שכינה“ — איז „המה יעלו בהר“⁵⁷, דער הר
סיני איז געבליבן ווי פריער, חולק⁵⁸.

משא"כ די השראת השכינה במשכן
איז געקומען דורך „ועשו לי מקדש“,
ע"י עשיית בניי (און ווי דער פסוק איז
דאָס מדגיש אויך באַ פּרטי המשכן
והכלים: ועשו⁵⁹, ואת המשכן תעשה⁶⁰,
וכו'), און וויבאלד די השראת השכינה
איז געקומען דורך עשיית האדם⁶¹, איז
די קדושה נקבע געוואָרן⁶² אין דער

(51) שם, יג ובפרש"י.

(52) לכד בניי שפסקה זוהמתן (שבת קמו, א.
וש"נ) גם לאחר במשוך היובל ולתמיד (ראה המשך
תעריב ח"ב ע' תתקלא). ואף שעי חטא העגל חזרה
(חז"א נב, ב. ככו, ב. ח"ב קצג, סעי'ב) לא חזרה
לגמרי (כדמוכח בשבת וכו' שם. וראה חסד
לאברהם מעין ראשון (עין כל נהר) פ"ג. נצוצי
אורות לוח"ג יד, ב. לקריש ח"א ע' 10). ולהעיר
מהדיוק חזרה ולא שהוא דבר חדש. ועצ"ע.

(53) מתחיל מהארון (פרשתנו כה, י"ד ואילך)
„ועשו ארון“, „ועשית בדי“, „ועשית כפורת גו“, וכו'
בכל פּרטי הכלים. והקריש (כו, טו ואילך).

(54) כו, א.

(55) להעיר מאבות דרי"ג (פ"א): גדולה מלאכה
שאף הקב"ה לא השרה שכינתו על ישראל עד שעשו
מלאכה. שנאמר ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם.
ולהעיר מל' רש"י פקודי (לט, מג) שמיני (ט, כג):
יהי' שתשרה שכינה במעשה ידיכם.

(56) ראה גם לקריש חט"ז ס"ע 205 ואילך (וש"נ)
עדי' לגבי קדושת א"י, שחלות הקדושה בארץ
נקבעה דוקא ע"י מעשה הכיבוש. וגם בנוגע
לקדושת המקדש וירושלים מפני השכינה ושכינה
אינה בטלה (רמב"ם הל' ביהביח פ"ו הטי"ז) קביעת
הקדושה בהמקום היא מצד מעשה הקידוש שקדשה
שלמה (ראה שם הערה 49). וראה גם לקריש ח"ט ע'
147.

(*) דכולל כל בניי. ראה ויקהל לו, ד: העושים
את כל מלאכת הקודש איש איש ממלאכתו אשר
המה עושים. שם, ז: והמלאכה ה' דים (ובפרש"י
שם). פרש"י שם לו, א: שנתן נפשו על המלאכה.
פקודי לט, לב ובפרש"י שם: ויעשו בני ישראל את
המלאכה גו'.

(57) ואולי י"ל שזה החילוק בין הענין דהשראת
השכינה (שזה ה"י במ"ת) ל„ושכנתי בתוכם“ שעי'ש
נק' משכן (ראה תניא פמ"א נז, ב). אגה"ק סכ"ג
(קלו, א). ולהעיר מפלוגתת הראשונים בהשראת
השכינה במקום המקדש והביאור כזה (בהס'
שבעה ע"ד 17, וש"נ).

(58) ראה לקריש ראה כה, ב. המשך תעריב י"ש
ע' תתקל ואילך. וראה לקריש ח"ח ע' 23 ואילך.

(59) ראה פרדס ש"א פ"ג — הובא ונת' בסהמ"צ
להצ"צ מצות האמנת אלקות פ"א. המשך תרס"ז ע'
ה ואילך. קלט ואילך. (וראה בהוספות שם ע' תרד
ואילך — בהוצאת קה"ת תשל"ז. ובהוצאת תנש"א ע'
תרנו ואילך). ד"ה שובה וד"ה ולקחתם אעת"י.

(60) וראה לקריש ח"ט ע' 1945, שזה נעשה
בתחלת הבריאה מצד נתאוה הקב"ה כו'.

(61) נתנומא שמות כה. שמור פ"ה, ט. הובא
ברש"י יתרו כ, ב. תניא פל"ז.

(62) ב"מ לה, א.

משא"כ ווען די השראת השכינה ווערט אייפגעטאן דורך דער עבודה ופעולת התחתון, המטה, איז דא דער חילוק לפי דרגת נדיב לבו און דאס איז בסדר והדרגה, מן הקל אל הכבד: „תחתונים“ וואס זיינען ניט (בטל צו) אלקות, און דער איד בעבודתו איז מפריש פון זיי (תפסת מדונה לא תפסת⁶⁶) א חלק (פון וועלט) און איז דאס מרים, הויבט עס אויף צום אויבערשטן. און דערנאך גייט ער מדרגא לדרגא, און ער איז מפריש און מרים נאך (און א שווערערן) חלק פון וועלט⁶⁷, ביז די גאנצע וועלט זאל ווערן א דירה פאר דעם אויבערשטן דורך עבודתו⁶⁸.

און דער חילוק הנ"ל איז ניט נאר אין דעם סדר ואופן הבירור והעלי' פון וועלט, נאר דאס דריקט זיך אויך אויס אין אופן הביטול וואס די השראת השכינה איז פועל:

ווען דאס קומט מצד למעלה, פועל'ט דאס א ביטול אין מציאות העולם (ווארום דער גילוי שכינה גיט ניט קיין

עס זאל זיין א „פועל“ וואס ווערט גע-טאן דורך דעם תחתון, אז דער אדם בעבודתו זאל פון עוה"ז מאכן א דירה לו ית'.

און דאס איז דער אויפטו פון משכן לגבי מ"ת — אז דער „ושכנתי בתוכם“ האבן אידן ממשיך געווען דורך זייער עבודה — דורך „ועשו לי מקדש“.

און דערמיט ווערט פארשטאנדיק דער טעם וואס דער פסוק איז מקדים דעם ענין פון „ויקחו לי תרומה“ — ווייל אט דער ענין, אז השראת השכינה (במשכן) קומט דורך דער עבודה פון אידן, דריקט זיך אויס אין דעם ענין פון „תרומה“, כדלקמן.

ו. „תרומה“ האט צוויי טייטשן: א) פירוש רש"י⁶⁹ — הפרשה. ב) הרמה⁷⁰. די צוויי פירושים, וואס זיינען פאר-בונדן זב"ז, זיינען ניט נאר מסביר אז די „הרמה“ (פון וועלט) (ועניני⁷¹: זהב וכסף גו') צו אלקות טוט זיך אויף דורך „הפרשת“ האדם, נאר זיינען אויך מתאר דעם אופן העבודה והעלי':

דער ווארט „תרומה“ — הפרשה — איז מדגיש, אז ניט אלץ וואס ער האט גיט דער אדם אוועק, ער שיידיט אפ (א טייל) פון זיינע נכסים און איז דאס מרים, גיט אוועק אויבן, צום אויבערשטן „לי — לשמרי“⁷².

און עס איז דא א חילוק צווישן די צוויי אופני השראת השכינה הנ"ל: בשעת דאס ווערט נמשך מצד למעלה — ווי בא מתן תורה — איז די השראת השכינה באופן שוה בכל חלקי העולם.

63) ובתרגומים כאן, כגיל הערה 18.

64) זהר פרשתנו קמז, א. וראה לקו"ש חט"ז שבעה ערה 18.

65) פרש"י ריש פרשתנו. וראה לקו"ש שם.

66) חגיגה יז, א. ושי"נ.

67) ע"פ הנ"ל יש לבאר סדר הפרשיות — יתרו משפטים תרומה (ראה לקו"ש חט"ז ע' 247): יתרו הוא פ' מתן תורה, המשכה מלמעלה למטה שפעלה (בישראל — גילוי האמונה, ובעולם) ביטול העולם: אחרי מ"ת מתחילה העבודה דבירור העולם לייחד מציאות העולם עם אלקות. והסדר בזה הוא, תחלה הוא פ' משפטים (מצות שכליות), הפעולה (בשכל) האדם, שנעשה „יחוד נפלא“ עם חכמתו ית' (תניא פ"ה), ואח"כ פ' תרומה — בירור והעלי' דעניני העולם. וראה לקו"ש חט"ז ע' 907 ואילך.

68) ראה לקו"ש (שנסמן לקמן הערה 75) יתירה מזו, ש"ל שבהפרשת ויחינת מתנות כהונה מתבטאת שלימות הענין דדירה בתחתונים, בהחלק הנשאר ברשות האדם, שמשמש בזה לא מפני שהם נכסיו שלו, אלא לפי שהקב"ה „הוא הנותן לך“ — נתנו לו וצריך להשתמש בזה כפי רצונו ה'.

פרטי דברים וואס זיינען דא אין דער תרומה פאר מלאכת המשכן, ווייל אין עבודת האדם צו מאכן פון די עניני העולם א דירה לו ית²⁷, איז די עבודה ועלי פון יעדן חלק פון וועלט אין אן אנדער אופן²⁸ — ס'איז א באזונדער סארט תרומה (סיי בהפרשה סיי בהרמה).

ועפ"ז איז מובן וואס די תורה איז מקדים דעם ציווי „ויקחו לי תרומה“ פאר „ועשו לי מקדש“, און וואס דער שם הסדרה איז „תרומה“ — ווייל דער עיקר ענין וחידוש פון דער סדרה איז דער תכלית פון דירה בתחתונים (בבנין המשכן) וואס ווערט אויפגעטאן ע"י עבודת ופעולת האדם, וואס סדרה — מן הקל אל הכבד (הפרשה ותרומה און ערשט דערנאך — מקדש) — דוקא דורכדעם פירט זיך אויס די שלימות הכוונה פון בריאת העולם.

און דאס איז דער ענין התרומה, די השראת השכינה ע"י הפרשת האדם באופן הנ"ל, לאחרי ווי עס איז געווען במ"ת מצד הבורא (ואני המתחיל) — מצד עבודה, און דוקא דעמאלט ווערט נמשך עיקר שכינה בתחתונים²⁹.

און דערמיט איז אויך מובן וואס די סדרה הייסט „תרומה“, ווייל די שלימות און מעלה פון אלע (עשר) תרומות³⁰, איז

ארט פאר א מציאות וואס איז ניט אלקות), וכמחזיל³¹ (ביי מ"ת): צפור לא צווח כו' שור לא געה; משא"כ דער ביטול מצד השראת השכינה וואס ווערט אויפגעטאן מצד עבודת ופעולת האדם (ובפרט בתחלת העבודה, ווען מ'הויבט אן „בויען דעם משכן“), איז עס בלויז אן ענין פון „הפרשה“ — ער נעמט פון זיין מציאות און גיט עס אפ, איז דאס „מרים“ (העכער פון זיך) צום אויב-ערשטן, אבער ניט באופן אז ער איז מבטל בתכלית, שולל זיין עצם מציאות, א מענטש מצד עצמו קען ניט לגמרי שולל זיין און מבטל זיין דעם עצם המציאות שלו.

אין מער כללות'דיקע אותיות: במתן תורה — ביטול התחתון, בעשיית המשכן — הזדככות התחתון.

ז. און דאס איז דער טעם וואס די תורה רעכנט אויס די אלע ייג"י (ט"ו)

(69) שמיר ספכ"ט.

(70) פרשיי ריש פרשתנו (ודעת זקנים מבעה"ת). תנחומא כאן ה. שהשיר פ"ד, יג. זח"ב קמח, א.

(71) בחי כה, ז. כלי יקר פרשתנו שם, ג. וראה זח"ב קלה, א. — ובראב"ע (כה, ג) טז דברים! — וראה רא"ם וחזקוני. וראה אה"ת (פרשתנו ע' אשפנ, אשצ, אתי, אתיד). תיווך ב' הדיעות. ועד"ז ברע"ב ושיך עה"ת כאן.

(*) מה שמביא לקמן בפרשתנו (כה, ח) בשם הגאון (הרס"ג) „שמונה עשר דברים הם במשכן“ — אינו שייך למנין דידן, כי שם הכוונה לדברים שהיו במשכן (ראה ראב"ע שם לפניו ובפי הקצרה: הארון כו' אור השכינה כו' קרבן עוף ובהמה כו' שחיטה כו'), ולא הדברים של תרומת (נדבת) המשכן (שמהם נעשה המשכן וכליו).

(*) י"א שהכוונה לרב האי גאון על סמך שנמצאו ביטויים דומים להנ"ל בשו"ת רה"ג שהובאה בפי הר"מ בוטריל לסי' פ"ד מ"ב. ותמוה ביותר — לאחר שברבינו מקומות בהראב"ע מובא „הגאון“ ולד"ה הכוונה להרס"ג ואפילו את"ל שהרס"ג פ"י כך אין זו הוכחה כלל שאין זה פי' הרס"ג ולהוציא „הגאון“ דכאן — מפי' „הגאון“ בהראב"ע בכל מקום.

(72) ראה לקו"ש ח"ג ע' 907 ואילך.

(73) ראה לקו"ש ח"א ע' 112 ואילך.

(74) ראה המשך תעריב שם (סעיף תתקלה ואילך). דגילוי אלקות בדרך פשיטות בדוגמת לעת"ל הי' בניהמ"ק שהוא השלימות (ועשו לי מקדש — משכן ד. בבניהמ"ק הי' התפיסה דאלקות בפשיטות ומי שהי' בבניהמ"ק הי' בו הרגש אלקות כו', ע"ש. משא"כ במ"ת (ראה בהנסמן לעיל הערה 58).

(75) ראה באריכה לקו"ש ח"ח ע' 221 ואילך (סעיף ד"ח) דשלימות הענין דדירה בתחתונים הנ"ל מתבטאת בהענין דהפרשת תרומה וכל מתנות כהונה.

ווי עס ווערט אויסגעדריקט בפרשתנו, אין דער תרומה — הפרשה והרמה, עס ווערט אַ משכן — השראת השכינה ע"י פעולת ועבודת האדם.

ח. עפ"י יש לבאר ווי אויך דער בנין ומצב המשכן בפ"ע (ניט נאָר אלס הכנה והקדמה צום בית המקדש) איז אויך אַן ענין נצח⁸⁶, התורה היא נצחית:

דאָס וואָס דעמאלט האָט זיך אָנגע-הויבן דער ענין ה"תרומה", די עבודת המטה, איז געווען ניט נאָר דערפאַר וואָס ס'איז נאָך מ"ת, נאָך דעם "במשוך היובל"⁸⁷ (דער סימן לסילוק שכינה⁸⁸) ובמילא האָט זיך שוין ניט אָנגעהערט בגלוי דער "וירד ה' על ה"ס", נאָר אויך ווייל ס'איז געווען אין מדבר:

מדבר ברוחניות⁸⁹ איז אַן אָרט (ומצב) וואָס "לא⁹⁰ ישב אדם (העליון) שעל הכסא (שם) — ס'איז דאָרטן ניטאָ קיין ישב — גילוי אלקות; משא"כ אַן עיר מושב איז אַן אָרט וואו ס'איז דאָ גילוי אלקות — ישב אדם העליון שם.

און דאָס איז בכללות דער חילוק צווישן משכן און ביהמ"ק (בירושלים): דעם ביהמ"ק האָט מען אויפגעבויט נאָכ-דעם ווי אידן זיינען געקומען "אל המנוחה ואל הנחלה", ווען מ'איז אַרויס פון מדבר און געקומען אין אַ מקום מושב בניא; און געבויט האָט מען אים אין אַזאָ אַרץ (ישראל) וואָס אויף איר שטייט⁹² "תמיד עיני ה'א בה מרשית

השנה ועד אחרית שנה", און באַרץ ישראל גופא — אין ירושלים, אַן אָרט פון יראת שלם⁹³ (שלימות היראה⁹⁴), ובירושלים עצמה — במקום וואָס איז "שער השמים"⁹⁵ —

איז דער ענין המקדש, די דירה לעצמותו, וואָס מ'מאַכט פון דברים תחתונים, אַן אויפטו וואָס קומט ניט אינ-גאַנצן מצד עבודת האדם, נאָר אויך מצד אשר אבחר, דער ג-טלעכער בחי-רה (וקדושה) וואָס איז דאָרט שורה און מאַכט זי (מער) מוכשר צו ווערן אַ כלי לאלקות.

איז מדבר אַבער, וואָס איז ניט קיין מושב אדם, און איז כלל ניט ראוי צו זיין אַ כלי לאלקות; ואדרבה — ס'איז מדבר העמים⁹⁶, נחש שרף ועקרב וצמאון אשר אין מים⁹⁷ — דאָרט איז די עשיית המשכן (אויפמאַכן דאָרט אַ דירה פאַר דעם אויבערשטן) דורכאויס מצד עבודת האדם, באופן של תרומה, כנ"ל.

און דערפאַר, דוקא פון "מקדש המד-בר"⁹⁸ נעמט מען די הוראה און נתינת כח, אַז אויך אין זמן הגלות ווען "אותו-חינו לא ראינו"⁹⁹, אין אונזער "מדבר העמים", עס זעט זיך ניט קיין גילוי אלקות, ס'איז אַ חושך כפול ומכופל, איז אויך אין אַזאָ מעמד ומצב האָט מען דעם כח צו בויען אַ משכן — ושכנתי בתוכם — פאַר דעם אויבערשטן.

(83) ב"ר פנ"ז, יו"ד, תודיה הר תענית טז, א.

(84) לקו"ת ר"ה ס, ב. שה"ש ו, ג. ובכ"מ.

(85) ויצא כח, יז. ובמדרז"ל לשם.

(86) יחזקאל כ, לה. וראה בחיי, אוה"ח ועוד ר"פ מסעי.

לקו"ת ר"פ נשא. ובכ"מ.

(87) עקב ח, טו.

(88) ל' הרמב"ם הל' ביהב"ח פ"א הי"ב.

(89) תהלים עד, ט.

(76) שעפ"ז יומתק זה שהמשכן הוא קיים לעולם (ראה הערה 43).

(77) יתרו יט, יב-יג.

(78) פרש"י שם, יג.

(79) ראה לקו"ת ראה לב, סע"ב ואילך. ובכ"מ.

(80) ירמ" ב, ו.

(81) לקו"ת נשא ב, ג. ראה שם.

(82) עקב יא, יב.

ט. ע"פ הנ"ל וועט מען אויך פאר-
שטיין דעם טעם פארוואס דער ציווי
אויף בנין המקדש לערנט מען אפ פון
משכן דוקא (כנ"ל סעיף ד'):

וויבאלד אז דער אויפטו פון השראת
השכינה במקדש (לגבי מ"ת) איז דאס
וואס עס ווערט אויפגעטאן מצד עבודת
האדם, און דער ענין איז געווען בעיקר
און מער בגלוי אין משכן שבמדבר
דוקא, און דערפון „לערנט מען אפ" אז
דאס איז דער עיקר הדגשה אויך אין
מקדש.

ועפ"ז יש לבאר בפנימיות הענינים
וואס דער רמב"ם איז מדייק צו אנרופן
דעם משכן — „מקדש המדבר", אין דער
הלכה „והכל חייבין לבנות ולסעד
בעצמן ובממונם אנשים ונשים כמקדש
המדבר" — כאטש אז דערמאנענדיק
דעם משכן אין א פריערדיקער הלכה⁹⁰
זאגט ער נישט דעם לשון „מקדש
המדבר"⁹¹:

אט דער ענין וואס איז דא ביי בנין
ביהמ"ק „לבנות ולסעד בעצמן וב"
ממונם" — עבודת האדם באופן של
תרומה — נעמט זיך פון (און איז
בדוגמת) „מקדש המדבר", „אשר לא
ישב אדם שם", וואס דארט איז נישט קיין
ארט וואס האט א שייכות צו גילוי

אלקות און דער משכן איז געמאכט גע-
ווארן דורכאויס ע"י עבודת ופעולת
האדם, כנ"ל.

י"ד. דאס איז אויך די הוראה פון
ענין המשכן ותרומתו פאר יעדן איינעם
בפרט און אין יעדן זמן וואס ער גע-
פינט זיך:

עס טרעפט זיך לעת מן העתים, אז א
איד פילט בא זיך אז ער איז אין א מעמד
ומצב פון „מדבר", „אשר לא ישב אדם
שם" — עס איז נישטא בא עס ר"ל „ישב"
פון קיין ענין שבקדושה און ג-טלעכ-
קייט, קען ער דעמאלט ח"ו אריינפאלן
אין יאוש — זאגט מען אים, אז ס'איז דא
דער מקדש המדבר, ואדרבה: דער ציווי
„ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" האט
זיך אנגעהויבן און איז געווען בפועל
אויף דעם משכן ווי די אידן זיינען (אין
א מעמד ומצב פון) במדבר.

און דורך דעם וואס א איד מאכט א
משכן זייענדיק אין א מצב פון מדבר,
ווערט דער יתרון האור מן החושך⁹², ביז
ער קומט צו „מדבר דקדושה" — צו די
בחי' פון „כי לא אדם הוא", וואס איז
העכער פון בחי' אדם העליון⁹³.

(משיחת ש"פ תרומה תשי"ח)

(90) בריש הל' בית הבחירה לא כתב (משכן
שעשה משה רבינו) במדבר.
(91) משא"כ לפניו ביה"ה שכתב „כעין קלעי
התצר שהיו במדבר".

(92) קהלת ב, יג.
(93) ראה לקו"ת במדבר ד, ג ואילך. שה"ש כב,
א, כג, סעי'ב ואילך. ועוד. וראה לקו"ש חט"ז ע' 473.